

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІСОТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ

вул. Генерала Чупринки, 103, м. Львів, 79057, тел. (032) 237-80-94
E-mail: nltu@ukr.net Web: <http://www.nltu.edu.ua> Код ЄДРПОУ 02070996

01.10.25 № 13-717 На № 04-15/11-2025/217762 від 22.09.2025 р.

Голові Комітету Верховної
Ради України з питань
екологічної політики та
природокористування
Олегу БОНДАРЕНКУ

Шановний Олеже Володимировичу!

У відповідь на Ваш лист № 04-15/11-2025/217762 від 22.09.2025 р. надсилаємо Вам пропозиції Національного лісотехнічного університету України щодо можливості адаптації німецького досвіду у сфері лісового господарства за результатами офіційного візиту до Федеративної Республіки Німеччина директора Навчально-наукового інституту лісового та садово-паркового господарства професора Геника Ярослава В'ячеславовича.

Додаток: пропозиції Національного лісотехнічного університету України для підвищення ефективності державної політики у сфері збереження та сталого використання лісів України на 7 арк.

З повагою

Проректор з наукової роботи

Василь ЛАВНИЙ

Ярослав ГЕНИК 050-3150257

Апарат Верховної Ради України
230368 від 06.10.2025

2020072

Пропозиції Національного лісотехнічного університету України для підвищення ефективності державної політики у сфері збереження та сталого використання лісів України

1. Щодо можливості адаптації німецького досвіду у сфері лісового та мисливського господарства України

Адаптація Німецького досвіду у сфері лісового та мисливського господарства повинна спрямовуватись на забезпечення ефективного ведення лісогосподарської діяльності і сталого лісового менеджменту.

Для України важливими складовими німецького досвіду у сфері лісового господарства є:

- проведення різних способів рубок залежно від природних умов, видової і просторової структури лісових насаджень, цільового призначення та функцій лісових екосистем;
- проведення рубок переформування у похідних деревостанах;
- відновлення та відтворення лісових насаджень на посттехногенних територіях;
- проведення заходів із лісової фітомеліорації та лісової рекультивації на землях лісового фонду;
- запровадження економічних важелів стимулювання заходів із лісовідновлення та лісорозведення.

2. Щодо вдосконалення законодавства України у сфері лісового господарства та охорони довкілля

Організація лісового господарства має за мету забезпечити правову, технічну та господарську регламентацію раціонального ведення лісогосподарської діяльності та використання лісових ресурсів залежно від природних і економічних умов, цільового призначення та видової структури лісів.

Вдосконалення законодавства України у сфері лісового господарства та охорони довкілля і законодавче закріплення норм та правил, що визначають принципи і норми ведення лісового господарства, повинно базуватись на принципах, що забезпечують досягнення стратегічних цілей національної лісової політики.

Аналіз законодавства у сфері лісового господарства Європейських країн показав, що навіть держави зі стабільною економікою періодично вносять доповнення та зміни в лісове законодавство, згідно з тенденціями розвитку лісової галузі, або ж із вимогами міжнародних угод.

Вдосконалення законодавства України у сфері лісового господарства та охорони довкілля повинно базуватися на засадах сталого розвитку з урахування природних і економічних умов та об'єднувати три основні взаємодоповнюючі компоненти – економічний розвиток, соціальний поступ та охорону навколишнього природного середовища.

Вдосконалення законодавства у сфері лісового господарства повинно спрямовуватись на:

- збереження та примноження продукційних властивостей лісових екосистем;
- забезпечення та збереження захисних функцій лісів;
- збереження та примноження біотичного різноманіття лісових екосистем;
- забезпечення належного санітарного стану лісостанів та формування стійких лісових насаджень до несприятливих абіотичних і біотичних факторів природного середовища;
- забезпечення рекреаційних функцій лісових екосистем;
- забезпечення ведення наближеного до природи лісівництва та екологічно сталого управління лісогосподарською діяльністю;
- забезпечення ефективних механізмів сталого лісокористування та відновлення лісових насаджень.

Вдосконалення законодавства у сфері лісового господарства повинно здійснюватися відповідно до:

- організаційних засад забезпечення сталого ведення лісогосподарської діяльності та лісокористування;
- міжнародних конвенцій та договорів у лісовій сфері;
- еколого-економічних проблем використання деревних і недеревних ресурсів лісу;
- відповідальності за порушення лісового законодавства та соціальних стандартів;
- засад забезпечення ефективної діяльності у галузі лісових правовідносин на всіх рівнях (міждержавному, національному, регіональному).

3. Інші ініціативи, спрямовані на підвищення ефективності державної політики у сфері збереження та сталого використання лісів:

Рубки переформування – основа сталого лісогосподарювання

За тривалий антропогенний період у лісовому покриві України сталися масштабні кількісні та якісні трансформації, які негативно позначаються на продуктивності і стійкості лісостанів та виконанні ними життєзабезпечуючих

екологічних функцій лісів держави. На даний час в лісовому господарстві України актуальними проблемами, які потребують невідкладного вирішення є: надмірне застосування суцільних рубок; різке зменшення площі різновікових деревостанів; переважання у лісовому фонді одновікових або умовно одновікових деревостанів штучного походження, які потребують посиленого догляду і порівняно з природними лісостанами характеризуються спрощеною структурою, збідненим біорізноманіттям, меншою біотичною стійкістю; наявність значних площ деревостанів вегетативного (паростевого) походження та похідних деревостанів, зокрема ялинників у Карпатському регіоні, які потребують заміни на корінні; зменшення життєвості і стійкості лісостанів, викликане глобальною зміною клімату, забрудненням довкілля, зростанням антропогенного навантаження; недосконалість чинного лісового законодавства і нормативно-правових актів щодо належного правового забезпечення формування різновікових мішаних деревостанів.

Вирішення цих актуальних для України проблем потребує докорінної зміни лісокористування і загалом ґрунтується на засадах наближеного до природи лісівництва, яке передбачає перехід від суцільнолісосічної системи господарювання до вибіркової – вирощування різновікових мішаних деревостанів з багатоярусною вертикально і горизонтально зімкнутою структурою на основі природного насінного поновлення, особливо у Карпатському регіоні, де основними лісоутворювачами є тіневитривалі деревні види.

Лісівниками Львівщини на основі експериментального переформування деревостанів вже розпочато проведення рубок переформування у лісових масивах Дрогобицького надлісництва. Отримані результати показують, що порівняно з суцільнолісосічною системою господарювання наближене до природи ведення лісового господарства є більш ефективним як в екологічному, соціальному так і в економічному відношеннях.

За його застосування в **екологічному** вимірі забезпечується більш повне, стає (постійне) виконання лісом всіх екологічних функцій: середовищевірних, захисних, рекреаційних, оздоровчих тощо, насамперед, унаслідок **постійної наявності** на території різновікових життєздатних та продуктивних лісостанів.

У **соціальному** відношенні – зменшення напруги в суспільстві, насамперед, за рахунок відсутності зрубів, піднесення престижу лісівників, лісової галузі. Як показує досвід, населення дуже добре сприймає відмову від проведення суцільних рубок і перехід на нові, наближені до природи технології лісокористування.

В **економічному** відношенні – після повного переформування деревостанів і запровадження наближеного до природи лісівництва вибіркової,

наближені до природи рубки необхідно буде проводити регулярно – кожні 5-7 років і, зокрема, в Карпатському регіоні заготовляти не менше 50-70 м³/га (тобто приріст деревостанів) за повної відсутності зрубів.

Загалом результати запровадження вибіркового наближеного до природи лісогосподарювання показують, що у пристигаючих деревостанах багатих типів лісу його проведення збільшує щорічний приріст по запасу орієнтовано у 2 рази (в експерименті $\approx 12,2$ м³/га, на контролі близько 5 м³/га), а загальну кількість деревини, продуковану за 100-річний період та можливу до використання в 1,5-1,8 рази порівняно з суцільнолісосічною системою ведення лісового господарства.

Переваги наближеного до природи лісокористування зумовлюються самою його суттю (див. додатки 1 та 2), оскільки воно проводиться у відповідності із природними закономірностями функціонування і відтворення лісостанів, насамперед у відповідності з принципами диференціації та самозрідження деревостанів з віком.

Додатки:

1. Рекомендації Національного лісотехнічного університету України щодо особливостей проведення рубок переформування.

2. Схема переходу до вибіркової, наближеної до природи системи лісогосподарювання.

РЕКОМЕНДАЦІЇ
Національного лісотехнічного університету України
щодо особливостей проведення рубок переформування

1. Рубки переформування – комплексні рубки, спрямовані на поступове перетворення одновікових у різновікові мішані багаторусні деревостани на основі природного насінного поновлення. Вони забезпечують проведення багатоступеневого, поступового процесу переформування деревостанів.

2. Рубки переформування проводяться в усіх категоріях лісів, починаючи з вступаючих у репродуктивну фазу середньовікових деревостанів, і є пріоритетними для деревостанів за участю тіневитривалих деревних порід та лісів природоохоронного, наукового, історико-культурного, рекреаційного-оздоровчого і захисного призначення.

3. Рубки переформування проводяться поетапно за кілька прийомів шляхом здійснення комплексу лісгосподарських заходів для формування цільового деревостану, коли його склад і структура не відповідають необхідним, наближеним до природного стану характеристикам.

Кожний наступний етап (прийом) зрідження деревостанів призначається за умови появи достатньої кількості життєздатного підросту під наметом материнських дерев та (або) створення (за потреби) піднаметових культур типотвірних деревних видів.

4. Для призначення рубок переформування закладають пробні площі з метою визначення породного складу, вертикальної і горизонтальної структури лісостанів, їх біотичної стійкості, категорій стану дерев, процесів природного поновлення, розвитку підліску і надґрунтового покриву, кількості сухостійних і повалених дерев. За цими показниками порівнюють показники наявного і цільового деревостану, встановлюють тенденції його розвитку та визначають необхідні лісівничі заходи.

5. Способом переформування деревостану є вибіркова рубка, як з вибиранням окремих дерев або їх біогруп, так і їх комбінацією. За необхідності застосовують введення в склад деревостану корінних та інших цінних деревних порід шляхом створення піднаметових культур.

6. Вирубубання дерев чи біогруп дерев здійснюється в місцях наявного підросту або в лісівничо доцільних місцях для його появи. Вибірка дерев до рубки виконується також з врахуванням забезпечення внутрішньої фітоценотичної стійкості деревостану. В першу чергу зберігають дерева з добре сформованими кронами і більш менш рівномірним розташуванням на ділянці.

Густі групи дерев проріджують, щоб створити умови для росту і розвитку крон кращих дерев. Одночасно повинні проводитись лісогосподарські заходи щодо стимуляції репродуктивних процесів, появи і збереження самосіву та підросту деревних порід. Доцільним є також визначення і збереження «дерев майбутнього».

7. Під час застосування для переформування групово-вибіркового способу рубок перші відновлювальні вікна не повинні перевищувати 700 м². У високоповнотних деревостанах одночасно з вирубкою дерев у вікнах доцільно зріджувати навколо них смуги шириною 10 метрів. За проведення наступних прийомів вікна поступово розширюють, стимулюючи цим появу нового самосіву деревних порід і ріст вже існуючого підросту.

8. Інтенсивність рубки під час першого прийому рубок переформування не повинна бути більшою 25% наявного запасу деревини, за винятком насаджень, в яких більша інтенсивність рубки зумовлена лісівничою необхідністю (недостатнє світлове живлення для появи, росту, виживання самосіву, підросту та піднаметових культур, наявність великої кількості дерев другорядних порід, дерев типу "вовк", уражених фітохворобами та ушкоджених шкідниками тощо) і підтверджена науковим обґрунтуванням. Вирубкування дерев у наступні прийоми рубок переформування здійснюється в межах поточного приросту деревостану.

9. Повторюваність рубок переформування і лісогосподарські заходи повинні визначатися виходячи з лісівничої доцільності відповідно до біології деревних порід, ґрунтово-гідрологічних умов, особливостей рельєфу, структури та породного складу деревостану, стійкості дерев, наявності і стану підросту, розвитку трав'яного покриву, випадання дерев тощо. Переважно вони назначаються через 5-10 років. Якщо на ділянці, де проведено рубку, природне поновлення в перші 5 років проходить незадовільно, то необхідне більш раннє втручання у процес переформування деревостану шляхом здійснення лісовідновних заходів, у тому числі з підсівом чи садінням цільових та інших цінних порід у створених вікнах.

10. На проведення рубки переформування складається спеціальна облікова картка переформування деревостану постійного зберігання. До облікової картки заносяться лісівничо-таксаційні показники насадження за даними лісовпорядкування і натурного обстеження, всі заплановані лісогосподарські заходи, очікувані та отримані результати переформування деревостану.

11. Переформування деревостанів - це тривалий процес. Залежно від стану насадження воно може тривати 60-80 років. Загалом період переформування деревостану триває до того часу, поки молоде покоління лісу, яке появилось під наметом материнських дерев, не досягне верхнього ярусу.

**СХЕМА ПЕРЕХОДУ ДО ВИБІРКОВОЇ, НАБЛИЖЕНОЇ
ДО ПРИРОДИ СИСТЕМИ ЛІСОГОСПОДАРЮВАННЯ**

